

2018-08-24

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KUN 2018/98

Kulturnämnden

Yttrande över detaljplan för del av Ryssbergen

Förslag till beslut

Kulturnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 24 augusti 2018.

Sammanfattning

Kulturnämnden yttrar sig i frågor som rör behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet samt utsmyckning av offentliga platser. Nämnden är även rådgivande vid utformning av bostadsområden.

Detaljplan avser del av Ryssbergen, del av Sicklaön 13:3 och del av 134:21, på västra Sicklaön. Planförslaget innebär att delar av naturområdet Ryssbergen bebyggs, främst på platser som idag störs av trafikbuller. Nya höghus får negativa konsekvenser för riksintresset för Stockholms farled och inlopp. I yttrandet påpekas att Ryssbergen inte tidigare utpekats som lämpligt område för höga hus.

Planen skapar access till norra delen av Ryssbergen, som planeras att bli ett naturreservat, vilket gör att området kan bli mer besökt. Det är positivt att ”hjässan” tillgängliggörs för Nackabor och besökande. Gång- och cykelvägar planeras. Yttrandet framhäver att trygghetsaspekten sätts i fokus då många barn kommer att förflytta sig till skolor och aktiviteter i centrala Nacka eller på andra ställen. Planen tar upp frågan om fortsatt dialog med Länsstyrelsen angående fördjupade utredningar kring möjliga fornlämningar och yttrandet pekar på vikten av ett fortsatt utredningsarbete.

Detaljplanen möjliggör för centralt belägna verksamhetslokaler för evakuering av befintliga verksamheter inom Nacka stad. I yttrandet påpekas behovet att på ett tidigt stadium se över detta då det skapar möjlighet för presumtiva hyresgäster att påverka färdigställande grad för att få hyresnivåer som till exempel kulturverksamhet och kreativa näringar kan bära.

Bedömningen i yttrandet är att det finns ett behov av att följa den fortsatta processen och ta

del av planering av byggnaderna som är placerade så att de skapar en karakteristisk profil av nya delar i centrala Nacka. Det gäller såväl planerade verksamhetslokaler närmast Värmdöleden och bostadshusen. Därför framhävs i yttrandet att det är av stor vikt att gestaltning får spela en viktig roll i fortsatt arbete. Konstnärlig gestaltning bör få en framträdande roll i fortsatt planering av byggnader i Ryssbergen.

Ärendet

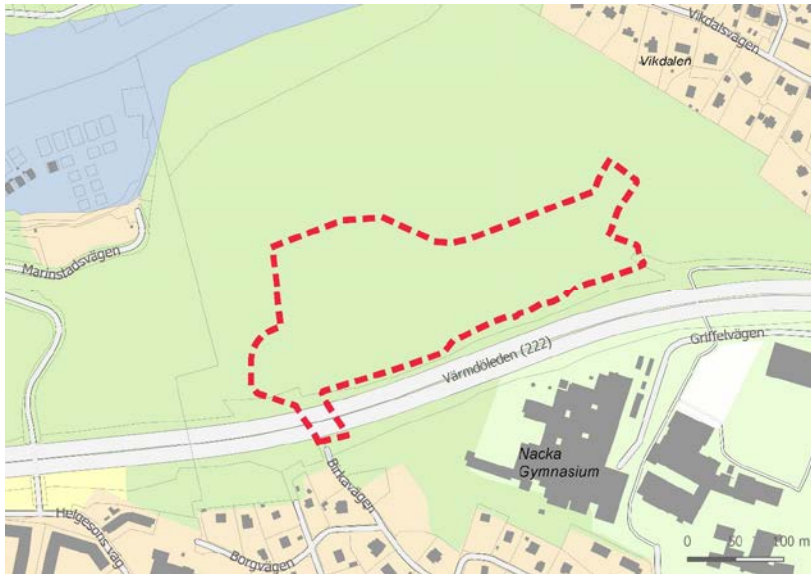
Detaljplan avser del av Ryssbergen, del av Sicklaön 13:3 och del av 134:21, på västra Sicklaön. Planförslaget innebär att delar av naturområdet Ryssbergen, som är ett rekreationsområde med höga naturvärden, tas i anspråk för bebyggelse. Bebyggelse föreslås främst på platser som idag störs av trafikbuller. Närmast Värmdöleden placeras en verksamhetsbyggnad som kommer att fungera som bullerskärm för resten av planområdet. Längre in i området byggs bostadskvarter med direkt närhet till naturen. Gångstråk kommer att anläggas som ger allmänheten möjlighet att ta sig ut i skogen på ett flertal platser. Genom området kommer en ny huvudgata att anläggas, som blir en del av en ny sammanhängande gata som kommer att leda hela vägen från Bergs gård till Järla station. En busslinje trafikerar planområdet.

Området kommer att skapa cirka 400 till 550 bostäder beroende på vilka lägenhetsstorlekar som byggs. Den föreslagna bebyggelsen påverkar landskapsbild och kulturmiljö, bland annat blir de högre byggnaderna väl synliga från Stockholms farled och inlopp som är av riksintresse för kulturmiljövården.

Detaljplanen syftar bland annat till att möjliggöra för allmänheten att ta sig ut i det planerade naturreservatet. Den nya bebyggelsen medför även att delar av det framtida naturreservatet norr om planområdet kommer att få lägre bullernivåer än idag.

Detaljplanen möjliggör för nya centralt belägna verksamhetslokaler för evakuering av befintliga verksamheter inom Nacka stad. Detta innebär att mark frigörs inom andra delar av Nacka stad där bland annat bostäder istället kan byggas.

Inom planområdet finns inga registrerade fornlämningar. Planområdet ligger dock i höglänt terräng och förekomst av fornlämningar kan inte uteslutas. Samråd bör därför hållas med Länsstyrelsen om ett eventuellt behov av arkeologisk förundersökning eller inventering.

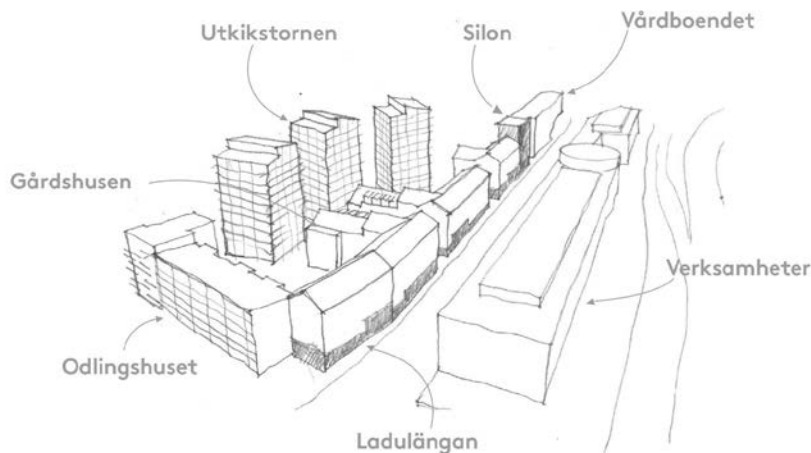
Kartan visar planområdets avgränsning.

Planförslaget

Verksamhetsytor planeras närmast Värmdöleden. Här möjliggörs för en etablering av bilverksamhet med behov av uppställningsytor och kontor. Ett parkeringsgarage planeras i bottenplan. Anläggningen blir cirka 360 meter lång och 20 – 27 meter hög vilket ger ett bra bullerskydd för resten av planområdet.

Bostadshusen placeras på ett sätt som ger vyer ut mot den unika skogsmiljön från samtliga bostadshus. Höjden på bostadshusen varierar mellan 5 och 16 våningar. Det relativt höga våningsantalet gör det möjligt att spara så mycket naturmark som möjligt. Den vy där den nya bebyggelsen i Ryssbergen blir mest synlig och påtaglig bedöms vara vyn från Blockhusudden på Djurgården i riktning mot Svindersviken. Stadsdelen är tänkt att få en stark koppling till omgivande natur och till det framtida naturreservatet. I det västligaste bostadskvarteret kommer en förskola att anläggas. I planområdets östra del föreslås norr om huvudgatan en byggnad för vård och centrumverksamhet. Genom denna byggnad kan det bli möjligt att med en hiss överbygga höjdskillnaden mellan huvudgatan och den högt belägna "hjässan" som har vyer över bland annat Stockholms inlopp, Djurgården och Kvarnholmen. Hiss bedöms vara det enda sättet att skapa en tillgänglig koppling för gående, cyklisterna och funktionshindrade mellan huvudgatan och "hjässan", eftersom höjdskillnaden blir dramatisk och påverkan på naturen bör hållas till ett minimum på grund av de höga naturvärdena.

Detaljplanen möjliggör för nya centralt belägna verksamhetslokaler för evakuering av befintliga verksamheter inom Nacka stad. Detta innebär att mark frigörs inom andra delar av Nacka stad där bland annat bostäder istället kan byggas. Det är viktigt att se över möjligheten på tidigt stadium och planera för verksamheter som till exempel inte ryms i centrala Nacka.

Skiss som benämner de gestaltningskoncept som tillämpats för bebyggelsen.

De tre punkthusen blir 26 till 35 meter högre än de högsta bergsplatåerna norr om planområdet, "hjässan". Eftersom det finns både tät skog och höga bergsplatåer mellan bebyggelsen och de öppna vattenrummen vid Svindersviken och Saltsjön kommer de höga husens nedre våningar inte att synas på håll. Varje punkthus har delats in i en högre och en lägre del för att skapa en varierad stadssilhuett.

Volymerna har studerats noga i relation till det dramatiska landskapet som omger planområdet. Bebyggelsen får en "ryggrad" av bebyggelse i en sammanhållen höjdskala, kompletterat med högre accenter mot norr. Volymerna bedöms samspela väl med både bergsbranter och låglänta ytor i planområdets omgivning. I omgivningen finns också höga hus bland annat på Kvarnholmen som de nya accenterna har satts i relation till. Noggranna modellstudier har genomförts för att studera stadssiluetten både från farleden och från Djurgården samt från Kvarnholmen och från andra relevanta vyer i omgivningen.

Planförslaget bedöms innebära förhållandevis stora negativa konsekvenser för riksintresset Stockholms farled och inlopp. Ryssbergen med sina dramatiska sluttningar bedöms vara ett tydligt exempel på det som Länsstyrelsen definierar som uttryck för riksintresset; skärgårdskaraktären som går ända fram till Stockholms centrala vattenrum liksom de i huvudsak obebyggda bergssluttningarna. Bebyggelsevolymerna som når upp till 16 våningar kommer på ett påtagligt sätt att träda fram ovan trädlinjen och bryta den idag så välbevarade gröna siluetten i landskapet. För att minimera de negativa konsekvenserna av planförslaget är det lämpligt att utforma de tillkommande volymerna på ett sätt som tar hänsyn till vyerna från farleden.

Värmdöleden utgör idag en port till Nacka, vidare ut mot Stockholms skärgård. Den tydliga urbergsplatån träder fram i landskapet och signalerar tydligt kommunens särart och skärgårdskaraktär. En etablering av verksamhetsbyggnader på Ryssbergen innebär att de upplevelsevärden i landskapet som förbipasserande kan ta del av idag förvanskas. Detta bedöms dock påverka de lokala kulturmiljövärdena snarare än riksintresset eftersom

verksamhetsbyggnaderna inte blir synliga från farleden och för att de ligger utanför riksintresseområdet.

Gestaltning av ny bebyggelse

Sockelvåning mot allmän plats ska vara tydligt markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad stadsmiljö. Bebyggelsen ska utformas med varierade gatufasader. De gatufasader som inte utgörs av byggnadernas kortsidor eller gavlar ska utformas så att fasaden upplevs bestå av minst två sammansatta hus. Fasadutformningen samt bebyggelsens detaljering och material kommer att studeras vidare till detaljplanens granskningskede.

Fotomontage som redovisar den föreslagna bebyggelsen sedd från en av utsiktsplatserna i Ryssbergen. Vy i riktning mot Gullmarsplan och Sickla.

Fotomontage som redovisar bebyggelsen sedd från buffertzonen mot omgivande skog.

Fotomontage som redovisar den föreslagna bebyggelsen sedd från farleden in mot Stockholm.

Lekplats

Någon kommunal lekplats föreslås inte i detaljplanen. Möjligheten att nyttja förskolegården för lek under kvällstid och helger bör undersökas, men huruvida detta är möjligt avgörs av den framtida anordnaren av förskoleverksamheten. Ryssbergets naturreservat kommer att erbjuda goda möjligheter till lek i naturen inom kort gångavstånd från samtliga bostäder. Lekplatser kommer också att anordnas på bostadsgårdar.

Enhetens analys och bedömning

Kulturnämnden kan yttra sig i frågor som rör behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet. Nämndens ansvarsområde är även utsmyckning av offentliga platser och byggnader samt att i övrigt, där nämndens medverkan påkallas, vara rådgivande vid utformning och utsmyckning av bostadsområden. Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över detaljplan för del av Ryssbergen.

De planerade högre husen kommer att bli synliga från farleden och därmed få negativa konsekvenser för riksintresset Stockholms farled och inlopp. Höga hus skapar resurseffektivt utnyttjande av marken vilket är positivt och vissa lägenheter skapar vackra utblickar och access till naturen. Men Ryssbergen har inte utpekats som ett lämpligt område för höga hus. Ny bebyggelse med lägre hus kan smälta samman med andra bostadsområden i Nacka såsom Nacka strand, Kvarnholmen och Henriksdal och därmed skapas en sammanhållande siluett.

Från ”hjässan” finns en unik utsikt över inloppet till Stockholm. Det är positivt att den tillgängliggörs för Nackabor och besökande, därför bör den hiss som planeras för att komma hit vara tillgänglig för allmänheten. Planförslaget skapar access till norra delen av Ryssbergen (som planeras att bli ett naturreservat). Nya gång- och cykelvägar bör planeras så att trygghetsaspekten sätts i fokus då många barn kommer att förflytta sig till skolor och aktiviteter i centrala Nacka eller på andra ställen.

I planen står det att detaljplanen möjliggör för nya centralt belägna verksamhetslokaler för evakuering av befintliga verksamheter inom Nacka stad. Olika verksamheter kommer inte att kunna vara kvar i befintliga lokaler i centrala Nacka. Det är positivt att tidigt se över dessa möjligheter för att bland annat kunna påverka färdigställandegrad av lokaler för att nå hyresnivåer som till exempel kulturverksamhet och kreativa näringar kan bära.

Inga kända fornminnen finns i området, men fortsatta diskussioner med Länsstyrelsen föreslås angående framtida fördjupade utredningar kring möjliga fornlämningar. Det är viktigt att följa framtida utredningar i frågan.

Planprogrammet innehåller ingen information om planer på konstnärlig gestaltning. När det gäller fasadutformningen samt bebyggelsens detaljering och material kommer det att studeras vidare under detaljplanens granskningsskede. Enligt det nyantagna programmet för konst och kultur i det offentliga rummet ska det offentliga rummet utformas och utvecklas genom medskapande, konst, kultur och konstnärlig kompetens. Den öppna konsten bjuder in, berör och berikar. Bedömningen är att det finns ett behov av att följa processen och ta del av fortsatt planering av byggnaderna som är placerade så att de skapar en karakteristisk profil av nya delar i centrala Nacka. Planen beskriver verksamhetslokaler för bilverksamhet och parkeringshus. Det är av stor vikt att gestaltning får spela en viktig roll i fortsatt arbete av byggnaden som är tänkta för verksamheter längs Värmdöleden. Detta eftersom det blir de första signifikanta byggnaderna som många trafikanter möter i Nacka stad och som är placerade så att de skapar en karakteristisk profil av nya delar i centrala Nacka. Idag profilerar Nacka vattentorn entrén till Nacka på ett unikt sätt.

Konstnärlig gestaltning kan på samma sätt få en framträdande roll i fortsatt planering av byggnader i Ryssbergen. Erfarenhet kring hur konst och kultur bidrar till positiva långsiktiga värden i stadsbilden bör adderas i planeringsarbetet och konstnärlig gestaltning bör finnas med från början i planeringen av hela bebyggelsen och det offentliga rummet.

Ekonomiska konsekvenser

Planförslaget innebär inga ekonomiska konsekvenser för kulturnämnden.

Konsekvenser för barn

Närheten till naturområden är positivt för barn och ungdomar som kommer att bo i Ryssbergen och i centrala Nacka. Det är viktigt att gång- och cykelvägar blir väl utformade och att trygghetsaspekten sätts i fokus vid alla passager till och från området då många barn kommer att förflytta sig till skolor och aktiviteter i centrala Nacka eller på andra ställen.

Bilagor

1. Förslag till yttrande över detaljplan för del av Ryssbergen
2. Planbeskrivning

Tuula Aula
Tf enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare
Kultur- och fritidsenheten